Plán rozvoja prioritného okresu

Spišská Nová Ves

platný a účinný na obdobie

od roku 2026 do roku 2028

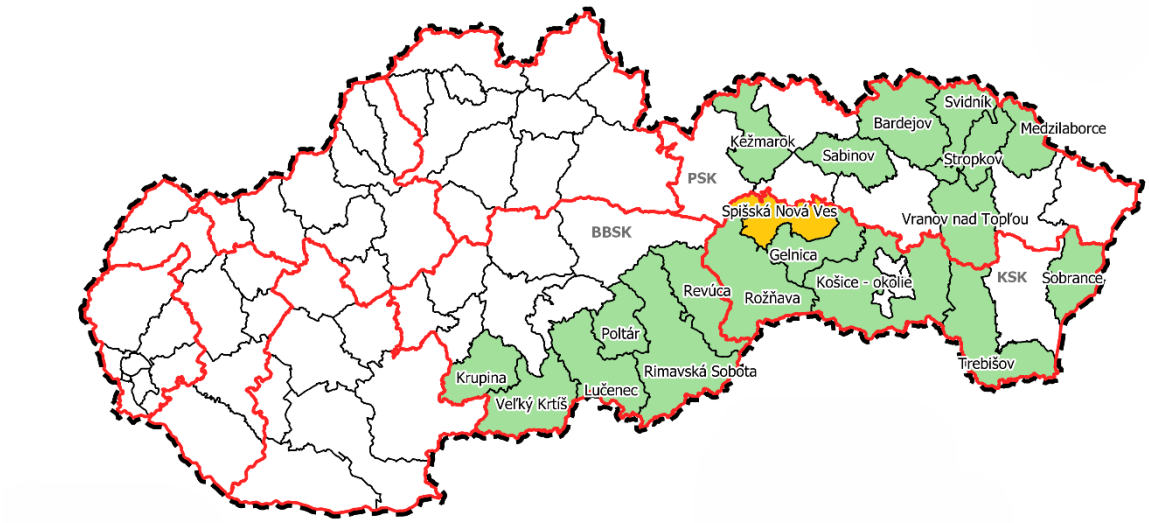

Prerokovaný riadiacim výborom prioritného okresu dňa: 26. 08. 2026

Schválený Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky dňa: 08. 09. 2026

Obsah

Úvod 3
1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu 4
1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti 5
1.2. Analýza demografického stavu 10
1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám 13
1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb 17
2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja 21
3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja 22
3.1. Súlad so strategickými dokumentmi 22
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja 22
3.3. Aktivity plánu rozvoja 23
4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja 24
5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku 25
5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja 25
5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja 25
5.3. Gestori a spôsob monitorovania 25
5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ 25
6. Prílohy 26

Úvod

Plán rozvoja prioritného okresu Spišská Nová Ves (ďalej len *„plán rozvoja“*) je strednodobý strategický dokument vypracovaný v súlade s ustanovením § 2 písm. d) v spojení s § 4 a nasl. zákona č. 271/2025 Z. z. o podpore prioritných okresov (ďalej len *„zákon o prioritných okresoch“*) a na základe metodického usmernenia vydaného Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len *„MIRRI SR“*).

Hlavným cieľom plánu rozvoja je prostredníctvom komplexných štrukturálnych opatrení a aktivít zameraných na hospodársky, sociálny, environmentálny rozvoj prioritného okresu, systémovú tvorbu rozvoja regiónu, rozvoj konkurencieschopnej hospodárskej činnosti a súvisiacej zamestnanosti, na zlepšovanie sociálno-ekonomického, environmentálneho a demografického vývoja, motivujúceho prostredia pre zotrvanie v okrese alebo návrat do neho, prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu, zlepšovať hodnoty ukazovateľa regionálneho rozvoja[1] (ďalej len *„URR“*), zvyšovať kvalitu života obyvateľov a znižovať regionálne disparity v rámci prioritného okresu ako aj medzi okresmi navzájom.

Plán rozvoja vychádza z analýzy potrieb a potenciálu prioritného okresu a je výsledkom participatívneho procesu zástupcov prioritného okresu a MIRRI SR, založenom na objektívnych analytických ukazovateľoch, potrebách regionálnych subjektov a dopyte obyvateľov či návštevníkov prioritného okresu.

[1] *Podľa § 2 písm. c) zákona o prioritných okresoch sa ukazovateľom regionálneho rozvoja rozumie kompozitný ukazovateľ, ktorým sa hodnotí miera regionálneho rozvoja okresu na základe čiastkových ukazovateľov a špecifických ukazovateľov okresu v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom stave a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám.*

1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Mapa prioritných okresov podľa URR

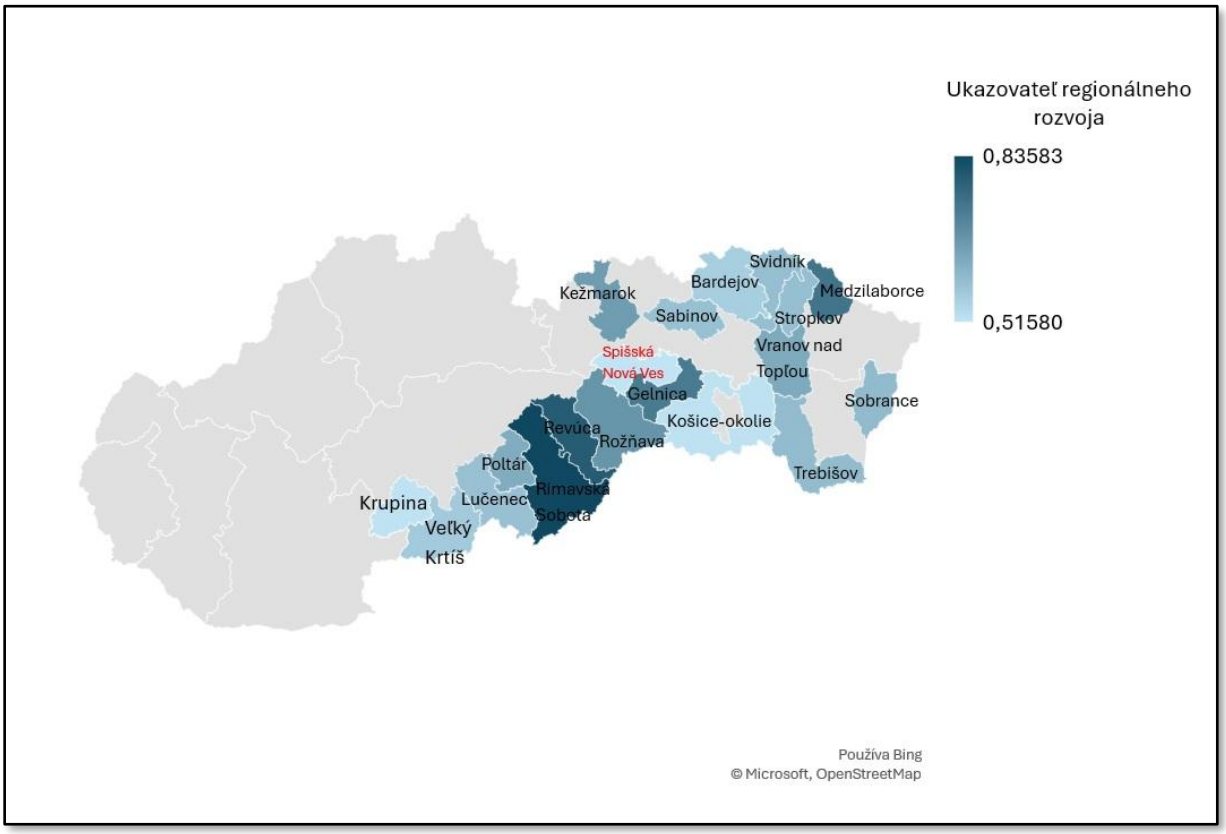

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Mapa znázorňuje všetkých 19 okresov, ktoré sú podľa zákona o prioritných okresoch a vyhlášky MIRRI SR č. 274/2025 Z. z. o počte prioritných okresov, o výpočte ukazovateľa regionálneho rozvoja a zverejňovaných údajoch v oblasti prioritných okresov (ďalej len *„vyhláška“*) od 1. januára 2026 zaradené medzi prioritné okresy.

Prioritné okresy sú na mape vyznačené farebne na základe hodnoty URR, pričom okres s najvyššou (najhoršou) hodnotou URR je označený najtmavšou farbou.

Hodnota URR prioritného okresu Spišská Nová Ves v čase zaradenia medzi prioritné okresy je **0,51580**, čo ho zaraďuje medzi okresy s najlepšou hodnotou URR spomedzi ostatných prioritných okresov.

V zozname vybraných okresov[2] platnom na obdobie od 1. januára 2026 do 31. decembra 2028 **sa okres Spišská Nová Ves nachádza na 19. mieste**.

[2] *Podľa § 2 písm. b) zákona o prioritných okresoch sa zoznamom vybraných okresov rozumie zoznam okresov okrem okresov krajských miest, zoradených zostupne na základe hodnoty URR.*

Poradie prioritných okresov podľa URR

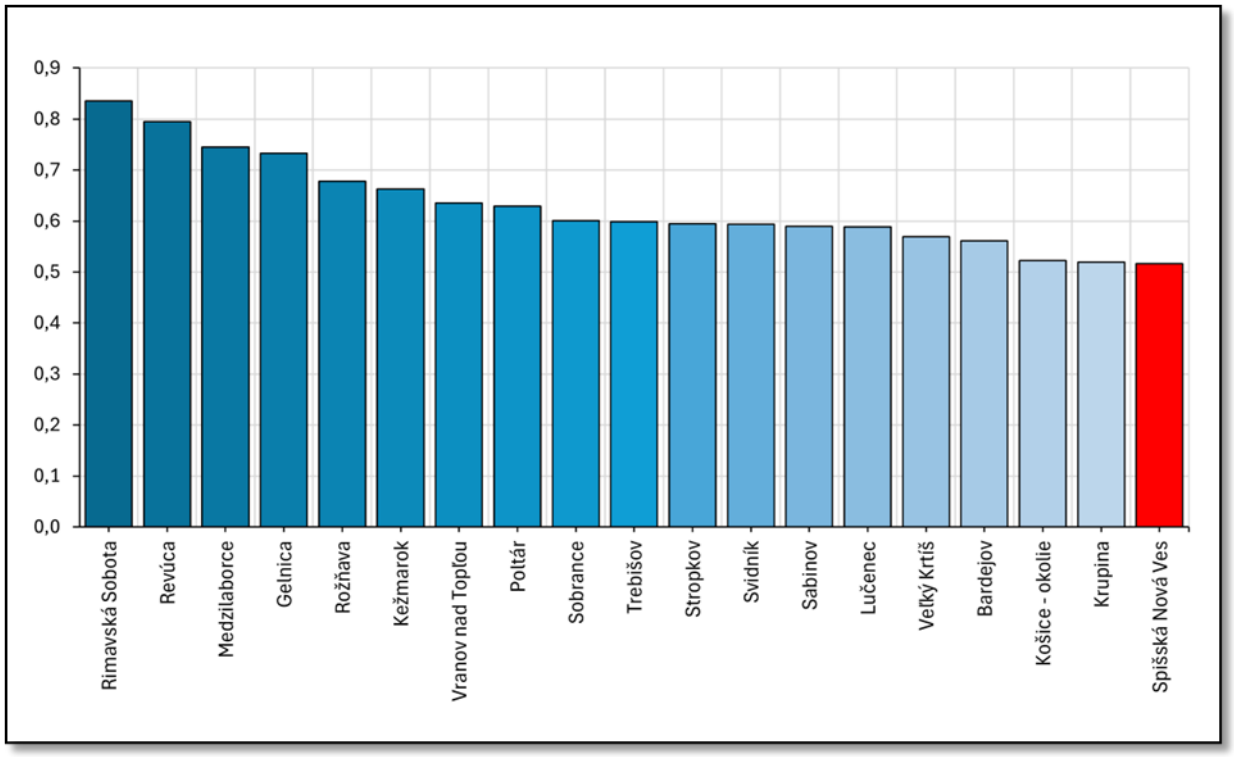

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

URR tvoria čiastkové a špecifické ukazovatele v troch oblastiach:

- sociálno-ekonomická
- demografia
- prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám

1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Spišská Nová Ves sa v rámci čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť v zozname všetkých okresov Slovenskej republiky (ďalej len *„SR“*) nachádza na **16. mieste**, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,53679**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť prioritného okresu Spišská Nová Ves - grafické zobrazenie.

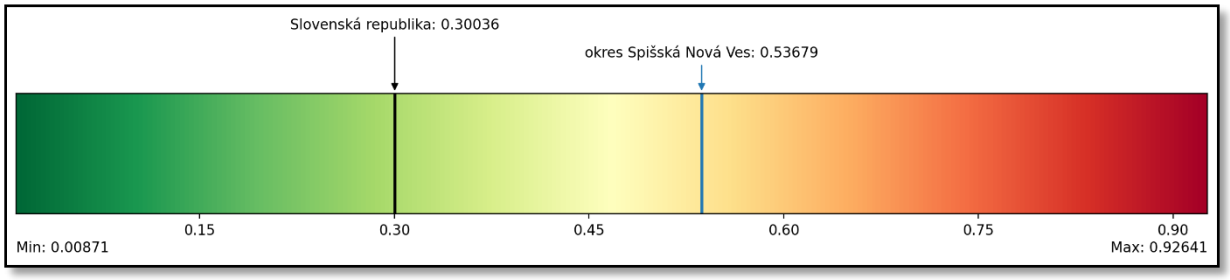

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za sociálno-ekonomickú oblasť sa vypočíta na základe troch špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

(i) podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi[3] z počtu obyvateľov;

(ii) podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku a

(iii) priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

*B.1. **Hmotná núdza** (podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov)*

V rámci špecifického ukazovateľa *„podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“* sa prioritný okres nachádza na **8. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota ukazovateľa je **0,51124**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ - grafické zobrazenie

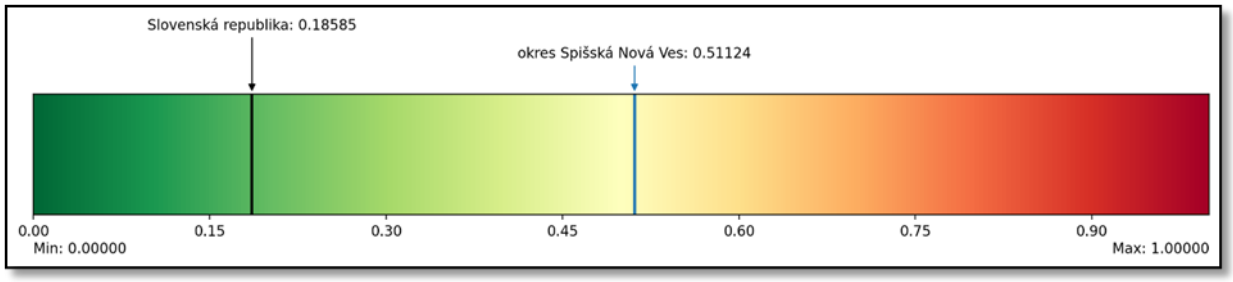

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

[3] *Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*

*B.2. **Miera nezamestnanosti** (podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku)*

V rámci špecifického ukazovateľa *„podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“* sa prioritný okres nachádza na **19. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,34355**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ - grafické zobrazenie

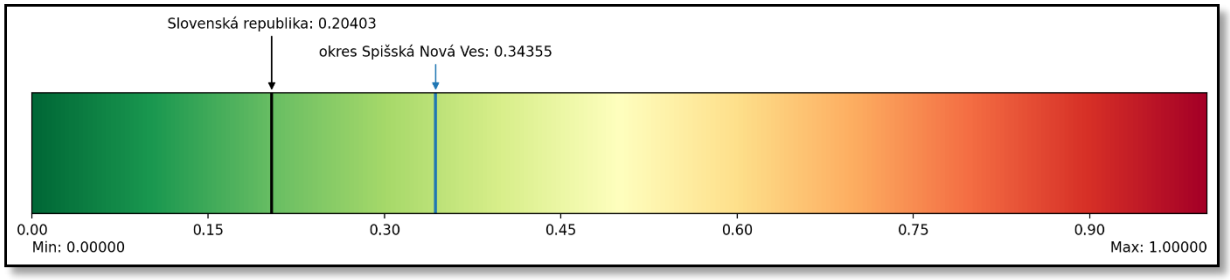

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

*B.3. **Príjmová situácia a životná úroveň** (priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca)*

V rámci špecifického ukazovateľa *„priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“* sa prioritný okres nachádza na **32. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,75560**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ - grafické zobrazenie

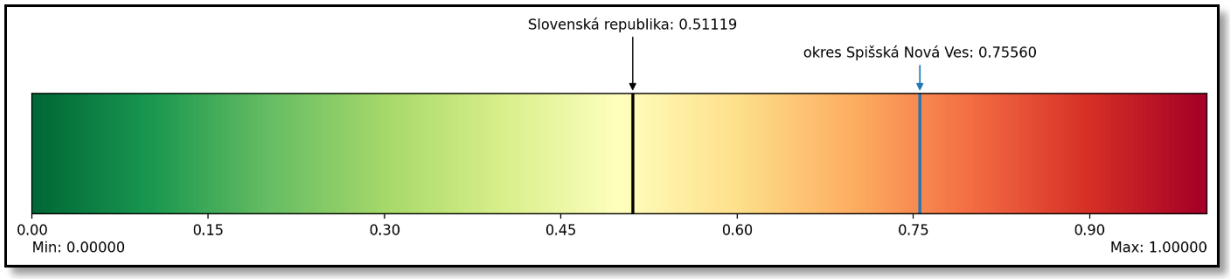

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov sociálno-ekonomickej oblasti

Sociálno-ekonomická oblasť predstavuje jeden z najdôležitejších pilierov rozvoja okresu Spišská Nová Ves. Hodnota čiastkového ukazovateľa sociálno-ekonomickej oblasti zaradila okres na 16. miesto spomedzi okresov Slovenska. Táto oblasť zároveň významne ovplyvňuje kvalitu života obyvateľov, konkurencieschopnosť územia aj jeho dlhodobú rozvojovú perspektívu. Súčasný stav tejto oblasti je výsledkom dlhodobého pôsobenia historických, demografických a hospodárskych faktorov, ktoré formovali ekonomickú štruktúru okresu a jeho postavenie v rámci regiónu.

Historický vývoj územia bol úzko spojený s baníctvom a hutníctvom. Mestá Spišská Nová Ves, Spišské Vlachy a Krompachy patrili medzi významné centrá ťažby a spracovania nerastných

surovín. Ťažba železnej a medenej rudy, ako aj rozvoj nadväzujúcich hutníckych a zlievarenských prevádzok vytvárali po stáročia základ hospodárskej prosperity regiónu. Transformácia hospodárstva po roku 1989 však priniesla postupný útlm týchto tradičných odvetví, čo sa prejavilo poklesom zamestnanosti, oslabením hospodárskej základne územia a následným odlivom časti obyvateľstva za pracovnými príležitosťami mimo okresu.

Nepriaznivé dôsledky týchto procesov sa dodnes odrážajú vo vybraných ukazovateľoch sociálno-ekonomického rozvoja. Medzi najvýznamnejšie patria **podiel osôb žijúcich v domácnostiach poberajúcich pomoc v hmotnej núdzi**, **podiel uchádzačov o zamestnanie na populácii v produktívnom veku a priemerná nominálna mesačná mzda zamestnancov**.

Najdôležitejším ukazovateľom sociálno-ekonomickej oblasti je **ukazovateľ hmotnej núdze** s hodnotou 6,90 %, na základe ktorého bol okres Spišská Nová Ves umiestnený na 8. mieste medzi okresmi Slovenska. Významným problémom zostáva podiel osôb žijúcich v domácnostiach odkázaných na pomoc v hmotnej núdzi, ktorý poukazuje na pretrvávajúcu nepriaznivú sociálnu situáciu časti obyvateľstva. Hmotná núdza je spravidla spojená s nízkou príjmovou úrovňou, vyššou mierou nezamestnanosti, obmedzeným prístupom k vzdelávaniu a zvýšeným rizikom sociálneho vylúčenia. Vysoká koncentrácia obyvateľov odkázaných na sociálnu pomoc zároveň znižuje kúpyschopnosť obyvateľstva, oslabuje miestny dopyt po tovaroch a službách a negatívne ovplyvňuje rozvoj podnikateľského prostredia a ekonomiky okresu.

Nepriaznivú situáciu okresu Spišská Nová Ves potvrdzuje aj ukazovateľ „**Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku**“, ktorého hodnota dosahuje 6,40 %. Na základe tohto ukazovateľa sa okres Spišská Nová Ves v celoslovenskom porovnaní umiestnil na 19. mieste. Počet evidovaných **nezamestnaných ÚPSVaR** bol 4 138 (Zdroj: ÚPSVaR). Významným problémom však nie je len samotný počet nezamestnaných osôb, ale predovšetkým ich štruktúra. Takmer 49,35 %, t.j. 2 042 uchádzačov (Zdroj: ÚPSVaR) evidovaných uchádzačov, má iba základné vzdelanie, buď úplné alebo čiastočné, a viac ako 1 950 uchádzačov o zamestnanie (Zdroj: ÚPSVaR) je bez zamestnania dlhšie ako jeden rok. Dlhodobá nezamestnanosť predstavuje významnú bariéru opätovného uplatnenia na trhu práce a zvyšuje riziko sociálneho vylúčenia. Najvyššie počty evidovaných uchádzačov o zamestnanie sú zaznamenané v mestách Spišská Nová Ves a Krompachy, ako aj v obciach Smižany a Markušovce.

V niektorých lokalitách okresu sa zároveň koncentrujú marginalizované rómske komunity (ďalej len „MRK“), ktoré čelia viacerým súčasne pôsobiacim znevýhodneniam v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, bývania a prístupu k verejným službám. Tieto faktory významne obmedzujú ich možnosti uplatnenia na trhu práce a znižujú potenciál ich sociálnej a ekonomickej integrácie.

Významnou výzvou okresu je preto podpora inkluzívneho trhu práce. Časť uchádzačov o zamestnanie si vyžaduje individuálnu podporu pri získavaní pracovných návykov, rozvoji kompetencií a adaptácii na pracovné prostredie. Významnú úlohu môžu zohrávať nástroje mentoringu, pracovného koučingu, rekvalifikácií a programov aktívnych opatrení trhu práce. Tieto prístupy sú podporované aj prostredníctvom výziev Programu Slovensko. Ich efektívne

využívanie však predpokladá existenciu miestnych organizácií a partnerov schopných realizovať integrované intervenčné aktivity.

Dôležitú úlohu v okrese Spišská Nová Ves pri zamestnávaní zohrávajú **podnikateľské prostredie, verejná správa a územná samospráva**. Hospodárska základňa okresu je v súčasnosti tvorená kombináciou priemyselnej výroby, služieb, stavebníctva a obchodu. V okrese je evidovaných približne 2 400 ekonomických subjektov, pričom rozhodujúcu časť tvoria malé a stredné podniky. Len obmedzený počet spoločností zamestnáva viac ako 250 pracovníkov, čo poukazuje na absenciu väčších zamestnávateľov schopných výraznejšie ovplyvniť situáciu na miestnom trhu práce. Medzi najvýznamnejších zamestnávateľov patria Nemocnica s poliklinikou Spišská Nová Ves, spoločnosti Embraco Slovakia, ANDRITZ Slovakia a PASS-SK, ako aj organizácie verejnej správy, školstva, sociálnych služieb a ďalšie podnikateľské subjekty pôsobiace v priemysle, stavebníctve a službách. Napriek tomu zostáva ponuka pracovných miest pre časť evidovaných uchádzačov nedostatočná, a to najmä z hľadiska kvalifikačných požiadaviek a priestorovej dostupnosti.

Rozvojový potenciál okresu pritom spočíva nielen v tradičných hospodárskych odvetviach, ale aj vo **využití jeho mimoriadneho prírodného, kultúrneho a historického dedičstva**. Územie disponuje predpokladmi pre rozvoj cestovného ruchu, rekreačných služieb, kreatívnej ekonomiky, remesiel, sociálnej ekonomiky a podnikania založeného na miestnych zdrojoch. Perspektívnou oblasťou je aj podpora práce na diaľku, digitálnych služieb a moderných foriem podnikania, ktoré môžu znižovať negatívne dôsledky odlivu pracovnej sily.

Priemerná nominálna mzda v okrese dosahuje 1 399 eur, pričom jej rast síce pokračuje, avšak nie vždy dostatočne kompenzuje rast životných nákladov. Z pohľadu celoslovenského umiestnenia sa pri porovnaní priemernej nominálnej mzdy okres Spišská Nová Ves umiestnil na 32. mieste. Napriek postupnému rastu miezd zostáva mzdová úroveň v porovnaní s ekonomicky výkonnejšími okresmi Slovenska nižšia, čo znižuje atraktivitu okresu.

Kombinácia nízkych príjmov a dlhodobej nezamestnanosti oslabuje kúpyschopnosť obyvateľstva, znižuje dopyt po miestnych službách a obmedzuje ďalší rozvoj podnikateľského prostredia a zároveň prispieva k odlivu obyvateľstva do iných okresov či zahraničia. Dlhodobý odliv mladých a kvalifikovaných obyvateľov zároveň oslabuje ľudský kapitál okresu a znižuje jeho rozvojový potenciál. Sociálno-ekonomický vývoj okresu je preto charakterizovaný vzájomným pôsobením viacerých faktorov, najmä nezamestnanosti, chudoby, odlivu obyvateľstva, kvalifikačného nesúladu na trhu práce a nízkej ekonomickej diverzifikácie. Tieto faktory vytvárajú bariéry pre rozvoj okresu, ktorý si vyžaduje koordinované intervencie v oblasti zamestnanosti, podnikateľského prostredia, vzdelávania, sociálnej integrácie a regionálneho rozvoja.

Z uvedených dôvodov patrí sociálno-ekonomická oblasť medzi kľúčové intervenčné oblasti plánu rozvoja. Jej zlepšenie je nevyhnutným predpokladom zvýšenia kvality života obyvateľov, stabilizácie demografického vývoja a posilnenia dlhodobej konkurencieschopnosti a atraktivity okresu. **Prioritami rozvoja** by mali byť najmä podpora malého a stredného podnikania, rozvoj cestovného ruchu, podpora sociálnej ekonomiky, zvyšovanie zamestnateľnosti obyvateľstva a rozvoj kvalitných verejných služieb dostupných na celom území okresu.

1.2. Analýza demografického stavu

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Spišská Nová Ves sa v rámci čiastkového ukazovateľa za demografický stav nachádza na **51. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,55177**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za demografický stav prioritného okresu Spišská Nová Ves - grafické zobrazenie

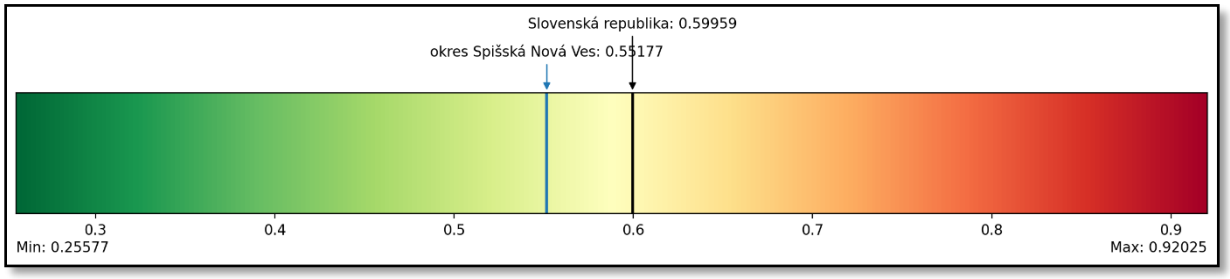

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za demografický stav sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

(i) hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva;

(ii) index ekonomického zaťaženia osôb a

(iii) index starnutia.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

V rámci špecifického ukazovateľa *„hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“* sa prioritný okres nachádza na **55. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,69861**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“ - grafické zobrazenie

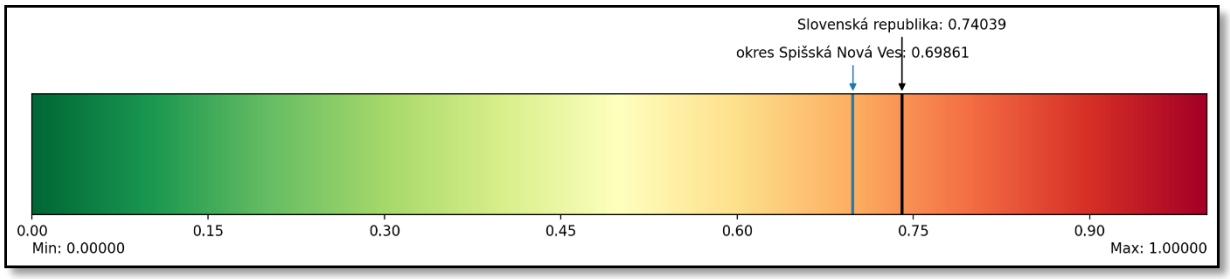

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Index ekonomického zaťaženia osôb

V rámci špecifického ukazovateľa *„index ekonomického zaťaženia osôb“* sa prioritný okres nachádza na **8. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,76483**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index ekonomického zaťaženia osôb“ - grafické zobrazenie

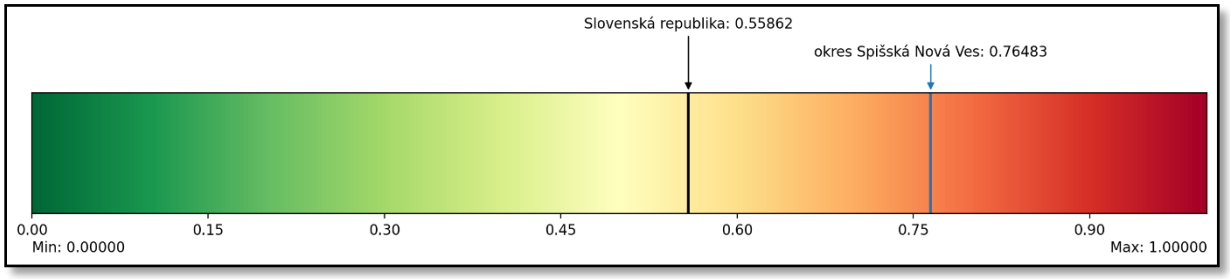

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Index starnutia

V rámci špecifického ukazovateľa *„index starnutia“* sa prioritný okres nachádza na **65. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,19187**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index starnutia“ - grafické zobrazenie

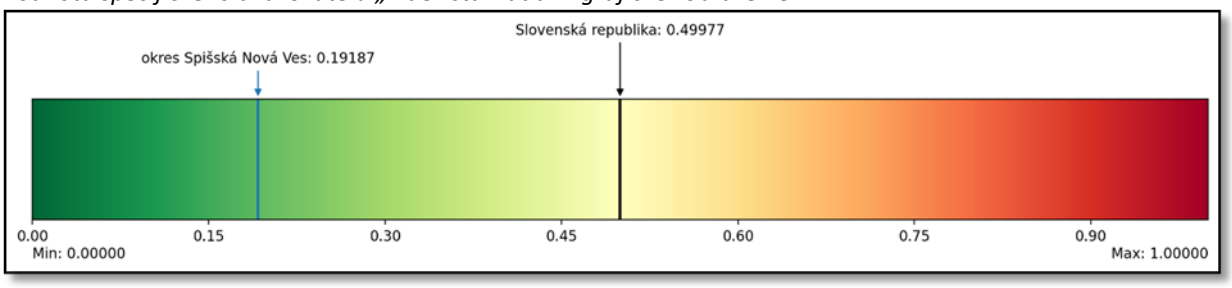

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov demografického stavu

Demografický stav okresu Spišská Nová Ves je tiež jednou z kľúčových oblastí, ktorá vypovedá o stave a smerovaní tohto okresu.
Okres Spišská Nová Ves pozostáva z 36 obcí, pričom tri z nich majú štatút mesta, konkrétne Spišská Nová Ves, Spišské Vlachy a Krompachy. Počet obyvateľov s trvalým pobytom v tomto okrese je 98 556 (Zdroj: DATAcube).

Okres Spišská Nová Ves svojou rozlohou 587,5 km^2 patrí medzi stredne veľké okresy Slovenskej republiky. Hustota obyvateľstva je 169 obyvateľov na km^2. Prevažnú časť obyvateľstva až 64,43 %, t.j 63 495 osôb (Zdroj: DATAcube) tvoria obyvatelia vo veku 15 až 65 rokov.

Z hľadiska špecifických ukazovateľov demografického stavu zohráva dôležitú úlohu „**hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“**. Okres Spišská Nová Ves dosahuje v tomto ukazovateli pozitívnu hodnotu. Jeho hodnota prevyšuje celoslovenský priemer, nakoľko počet obyvateľov má za uplynulé roky stúpajúcu tendenciu. Z demografického hľadiska ide o región, kde počet narodených prevyšuje počet úmrtí a dokonca aj negatívnu bilanciu prisťahovaných a odsťahovaných. Pozitívne hodnoty ukazovateľa „miera celkového prírastu obyvateľstva“ by bolo možné ešte zlepšiť, a to znížením počtu odchádzajúcich obyvateľov okresu. Jedným z dôležitých faktorov odlivu obyvateľstva je nedostatočná atraktivita okresu, ktorú ovplyvňuje viacero faktorov zo sociálno-ekonomickej oblasti ako aj z oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre.

Na demografický stav okresu Spišská Nová Ves poukazuje aj špecifický ukazovateľ „**index starnutia“,** ktorý má v tomto okrese v posledných rokoch stúpajúcu tendenciu a v porovnaní s ostatnými okresmi Slovenska sa okres podľa tohto ukazovateľa umiestnil na 65. mieste. Okres Spišská Nová Ves dosahuje priaznivejšie hodnoty ako celoslovenský priemer, keďže deti a mladí ľudia do 14 rokov tvoria 20,46 % populácie, t.j. 20 168 osôb (Zdroj: DATAcube), a početne prevyšujú obyvateľov v poproduktívnom veku, ktorí tvoria necelých 15,11 % obyvateľstva, t.j. 14 893 osôb (Zdroj: DATAcube). Tento stav poukazuje na relatívne priaznivú vekovú štruktúru obyvateľstva. Zároveň však vypovedá o narúšaní generačnej kontinuity, keď časť staršej generácie postupne vymiera bez dostatočnej náhrady mladšími vekovými skupinami, nakoľko časť mladých ľudí po dosiahnutí produktívneho veku odchádza za štúdiom, zamestnaním a atraktívnejšími životnými podmienkami mimo okresu, pričom významná časť z nich sa do regiónu natrvalo nevracia ani po dosiahnutí poproduktívneho veku.

Pozitivita indexu starnutia potvrdzuje aj fakt o vyššej pôrodnosti v MRK, ktorá sa premieta do vyššieho zastúpenia detí a mladých ľudí, ktoré sa však v dôsledku menej priaznivých sociálnych, ekonomických a zdravotných podmienok nedožívajú veku zodpovedajúceho celoslovenskému priemeru, čo sa následne odráža aj v hodnotách demografických ukazovateľov.

Najvýraznejšie nepriaznivú sociálno-ekonomickú situáciu okresu odzrkadľuje „**index ekonomického zaťaženia osôb“** s hodnotou 55,22 %, ktorý vyjadruje pomer ekonomicky neaktívnych osôb k ekonomicky aktívnemu obyvateľstvu. V medziokresnom porovnávaní tohto indexu okres Spišská Nová Ves sa umiestnil na nepriaznivom 8 mieste. Tento ukazovateľ predstavuje stredne vysoké zaťaženie, čo signalizuje rastúcu záťaž produktívnej populácie. Tento jav je výsledkom súbežného pôsobenia viacerých faktorov, a to rastúceho počtu obyvateľov vo veku 0 – 14 a znižujúceho sa počtu produktívneho obyvateľstva migrujúceho za atraktívnejšími životnými podmienkami.

Demografický vývoj okresu Spišská Nová Ves je významne ovplyvnený prítomnosťou MRK, ktoré majú odlišnú vekovú štruktúru a dynamiku populácie v porovnaní s majoritným obyvateľstvom. Pre MRK je typický vyšší podiel detí a mladých ľudí, a teda vyššia miera prirodzeného prírastku, čo čiastočne kompenzuje celkový populačný úbytok spôsobený

starnutím a odchodom obyvateľstva z okresu. Na základe kvalifikovaného odhadu z Atlasu rómskych komunít 2019 je rómske obyvateľstvo v okrese Spišská Nová Ves zastúpené podielom 20,4 %. V mnohých prípadoch ide o ľudí žijúcich v podmienkach koncentrovanej chudoby, to znamená deprivácií v oblasti typu a kvality bývania, pokrytia základnou infraštruktúrou, ako aj dostupnosťou verejných služieb. Zároveň však tento demografický potenciál nie je plne využitý z dôvodu pretrvávajúceho sociálneho znevýhodnenia prejavujúceho sa v nízkej úrovni vzdelania a slabej integrácie na trhu práce. Rastúci podiel mladých ľudí z MRK zvyšuje nároky na kapacity vzdelávacích zariadení, sociálnych služieb a komunitnej infraštruktúry, najmä v obciach s vyššou koncentráciou týchto komunít. Riešenie demografických výziev spojených s MRK si preto vyžaduje integrovaný prístup prepájajúci vzdelávanie, zamestnanosť, sociálne služby a komunitný rozvoj.

1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Spišská Nová Ves sa v rámci čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám nachádza na **21. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,46182**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu Spišská Nová Ves - grafické zobrazenie

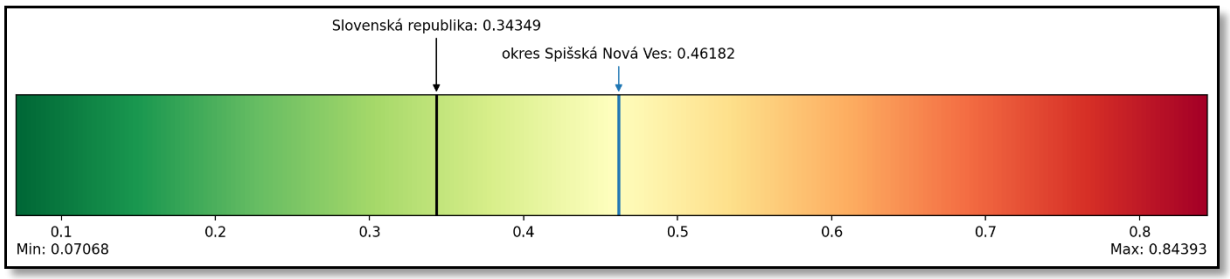

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

(i) podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov;

(ii) podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarňou odpadových vôd;

(iii) podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps a

(iv) podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Základná technická infraštruktúra - vodovody

V rámci špecifického ukazovateľa *„podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“* sa prioritný okres nachádza na **34. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,33133**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ - grafické zobrazenie

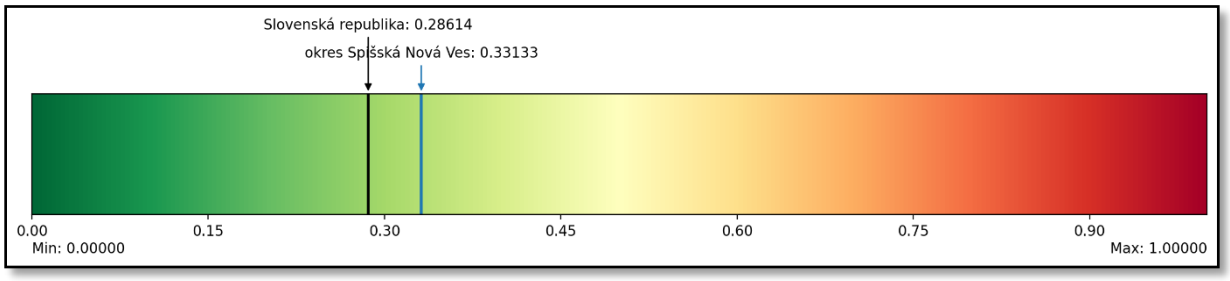

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Základná technická infraštruktúra - kanalizácia

V rámci špecifického ukazovateľa *„podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarňou odpadových vôd“* sa prioritný okres nachádza na **39. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,53859**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarňou odpadových vôd“ - grafické zobrazenie

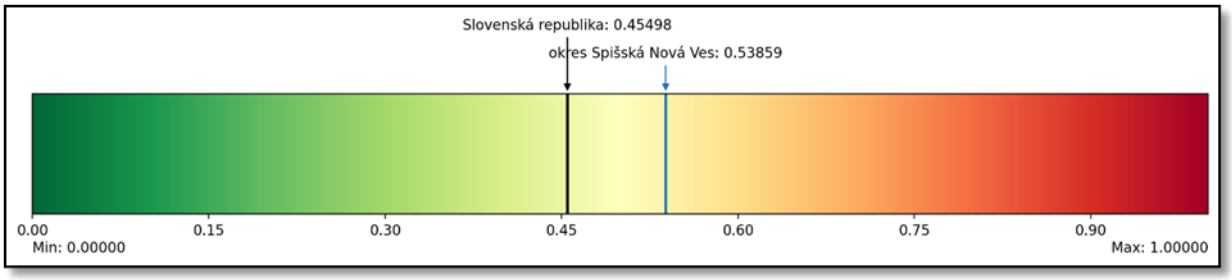

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

*B.3. **Dostupnosť internetu** (podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps)*

V rámci špecifického ukazovateľa *„podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“* sa prioritný okres nachádza na **39. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,15013**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ - grafické zobrazenie

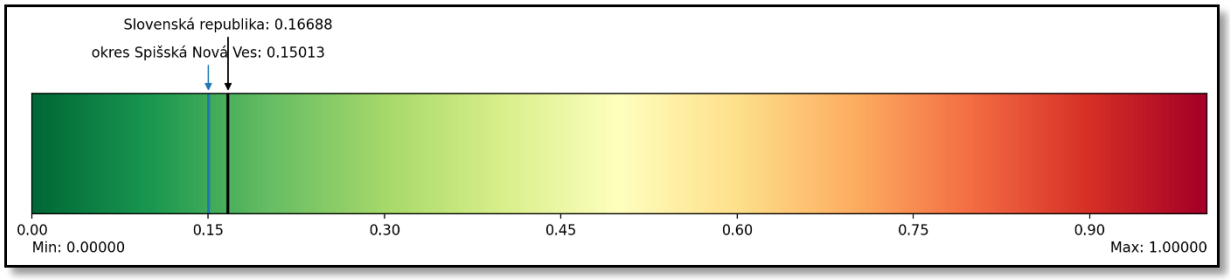

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

*B.4. **Vzdelávacia infraštruktúra a služby** (podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka)*

V rámci špecifického ukazovateľa *„podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“* sa prioritný okres nachádza na **4. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,82725**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ - grafické zobrazenie

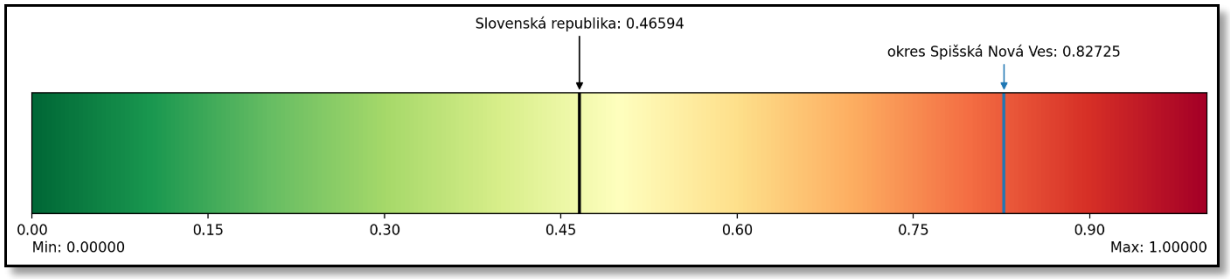

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

Prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám predstavuje jeden z kľúčových pilierov regionálneho rozvoja, ktorý má priame dopady na kvalitu života obyvateľov, atraktivitu územia a jeho demografickú stabilitu.

Okres Spišská Nová Ves sa nachádza v prevažne hornatom lesnom kraji východného Slovenska. Hraničí s okresmi Poprad, Levoča, Gelnica, Rožňava a Prešov. Okres je napojený na cestu I. triedy, ktorá patrí medzi hlavné dopravné ťahy Slovenska. Vzdialenosť okresu od diaľnice je 15 km. Z geomorfologického hľadiska takmer celé územie leží v pohorí Slovenské Rudohorie, celku Volovské vrchy. Do tohto okresu patrí väčšina územia Národného parku Slovenský raj.

Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

vypočítaný na základe štyroch špecifických ukazovateľov reflektuje dostupnosť základných technických a sociálnych služieb pre obyvateľstvo.

Prvým ukazovateľom, ktorý sa podieľa na výpočte ukazovateľa prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám je ukazovateľ „**podielu obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“**, ktorého hodnota je 89 %. Uvedená hodnota poukazuje na situáciu, že na verejnú vodohospodársku infraštruktúru je napojených 87 714 obyvateľov a zároveň indikuje rozsah využívania individuálnych zdrojov vody 10 841 obyvateľmi. Zásobovanie pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečuje v okrese Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s.. Technická infraštruktúra zásobovania pitnou vodou nie je rovnomerne vybudovaná. Tento stav je spojený s historickým investičným dlhom a limitovanou finančnou kapacitou samospráv ako aj štruktúrou obyvateľstva a jej spôsobom života. Nedostatočné zásobovanie pitnou vodou má priamy vplyv na kvalitu bývania a znižuje atraktivitu okresu pre trvalé usídlenie mladých rodín, čím nepriamo prispieva k pokračujúcemu demografickému úbytku.

Druhým ukazovateľom je „**podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarňou odpadových vôd“** s hodnotou 66% (predstavuje 65 046 obyvateľov), ktorá signalizuje nižšiu úroveň vybavenosti územia v oblasti odkanalizovania 33 532 obyvateľov, čo znamená, že 34% obyvateľstva nemá pripojenie na verejnú kanalizáciu, čo môže mať negatívne dopady z hľadiska environmentálnej udržateľnosti a hygienických štandardov. Táto situácia sa týka viac ako tretiny obyvateľstva okresu.

Úroveň technologickej vybavenosti územia bola spracovávaná ukazovateľom „**podielu adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“**. Jeho nominálna hodnota pred prepočítaním v zmysle vyhlášky bola 91,69%, a teda približne 90 365 obyvateľov má dostupný vysokorýchlostný internet, kým viac ako 8 191 obyvateľov takouto možnosťou nedisponuje, čo obmedzuje ich možnosti ďalšieho vzdelávania, rozšírenia pracovných možností, zjednodušenia mnohých životných situácii ako aj zvýšenia informovanosti.

Štvrtým ukazovateľom prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám je ukazovateľ „**vzdelávacia infraštruktúra a služby**“, ktorý súvisí s využívaním predprimárnych vzdelávacích inštitúcii, nakoľko predprimárne vzdelávanie je kľúčové z viacerých hľadísk, prispieva k osvojovaniu základných poznatkov, jazykových a sociálnych kompetencií, ktoré vytvárajú predpoklady pre úspešné pokračovanie vo vzdelávaní. Zároveň podporuje vytváranie pracovných, hygienických a sociálnych návykov, rozvoj zodpovednosti, samostatnosti a schopnosti fungovať v kolektíve. Predprimárne vzdelávanie hodnotí ukazovateľ **podielu detí vo veku dva až päť rokov** k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka s hodnotou 46,64 %. V okrese Spišská Nová Ves sa nachádza 54 štátnych zariadení predprimárneho vzdelávania s počtom zapísaných detí 2 767, 3 súkromné zariadenia s počtom zapísaných detí 80 a 3 cirkevné zariadenia s počtom zapísaných detí 151 (Zdroj: CVTI SR).

Potenciálny počet detí využívajúcich predprimárne vzdelávanie je vyšší než počet detí aktuálne zapísaných do materských škôl. Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky je počet detí vo veku 3 až 5 rokov 4 020 (Zdroj: DATAcube). Uvedený počet zároveň nezahŕňa dvojročné a šesťročné deti, ktoré sa tiež môžu zúčastňovať predprimárneho vzdelávania, ktoré zohráva

kľúčovú úlohu v procese rozvoja dieťaťa. Kvalitné predprimárne vzdelávanie tak významne ovplyvňuje budúcu vzdelanostnú úroveň obyvateľstva, jeho uplatniteľnosť na trhu práce a celkovú sociálnu integráciu, preto jeho absencia má negatívny vplyv na viaceré oblasti tak sociálno-ekonomické ako aj demografické.

Na základe vyššie uvedených faktov možno skonštatovať, že úroveň prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám je diferencovaná. Kým v oblasti digitálnej infraštruktúry možno hovoriť o priaznivom stave, tak v prístupe k využívaniu verejného vodovodu a kanalizácie je situácia o čosi nepriaznivejšia. Najslabšou stránkou regiónu v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre je možnosť využívania predprimárneho vzdelávania, ktorá nie je umožnená mnohým obyvateľom vzhľadom na počet zariadení, ich dostupnosť a kapacitu.

1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb

A. Zhrnutie dát

Na základe analýzy čiastkových ukazovateľov možno konštatovať, že hodnoty prioritného okresu sa nachádzajú pod priemerom SR v sociálno-ekonomickej oblasti a v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám ako aj v oblasti demografického stavu sa nachádzajú nad priemerom SR.

Porovnanie čiastkových ukazovateľov okresu Spišská Nová Ves s priemerom SR

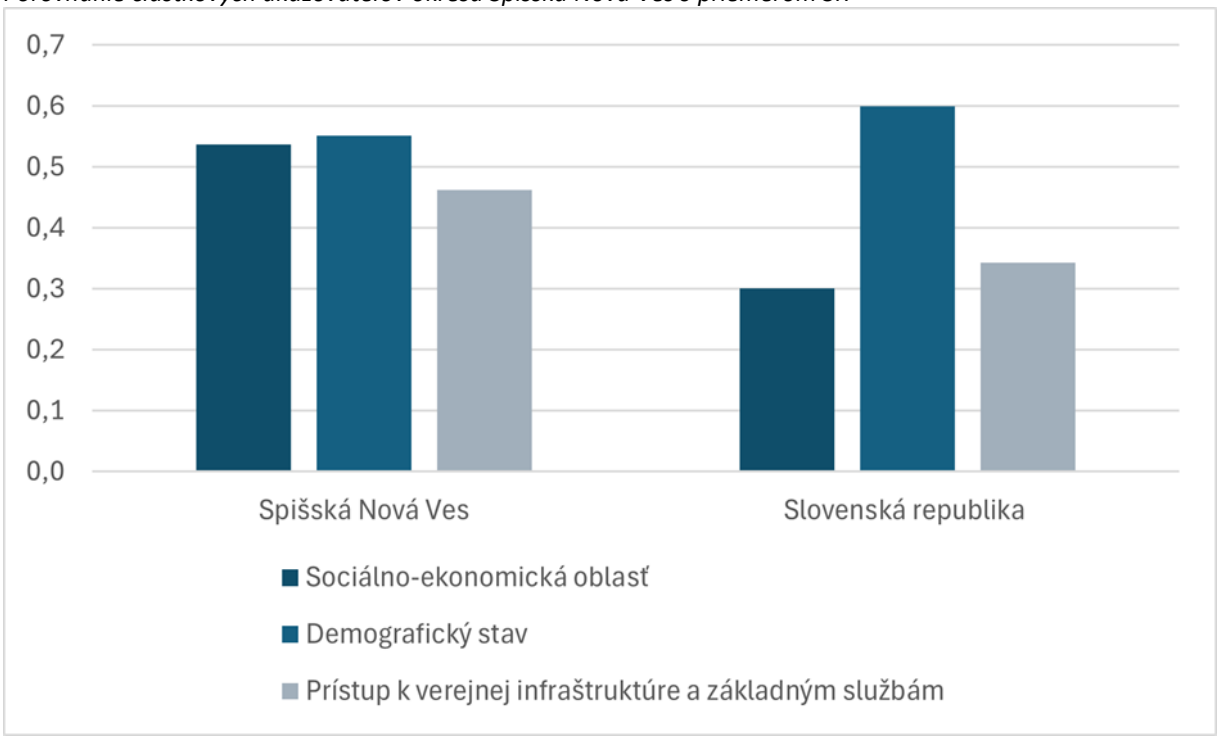

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B. Zoradenie najkritickejších oblastí

Podpriemerné hodnoty:

- v sociálno-ekonomickej oblasti; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
  - v oblasti podielu počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov a
- v oblasti demografického stavu; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
  - v oblasti indexu indexu ekonomického zaťaženia osôb.

Priemerné hodnoty:

- v sociálno-ekonomickej oblasti; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
  - v oblasti podielu počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku.

Najlepšie hodnoty:

- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
  - v oblasti podielu detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

C. Zhrnutie kľúčových problémových oblastí a potrieb

Nepriaznivý vývoj okresu Spišská Nová Ves, ktorý viedol až k jeho zaradeniu medzi prioritné okresy, je výsledkom vzájomne previazaných a kumulatívne sa posilňujúcich javov, ktoré presahujú rámec jednotlivých sektorov. Analýzy strategických dokumentov doplnené o aktuálne údaje MIRRI SR potvrdzujú, že okres Spišská Nová Ves patrí medzi územia s vyššou koncentráciou negatívnych javov v oblasti sociálno–ekonomickej, demografickej a v prístupe k základným verejným službám.

Problémy v sociálno-ekonomickej oblasti sa prevažne viažu na 5 problematických oblastí. Najvýraznejším problémom je **vysoký podiel osôb žijúcich v domácnostiach odkázaných na pomoc v hmotnej núdzi**. Tento stav negatívne ovplyvňuje životnú úroveň obyvateľov, znižuje ich ekonomickú aktivitu a zároveň oslabuje kúpyschopnosť miestneho obyvateľstva, čo sa následne premieta do celkového hospodárskeho rozvoja okresu.

Jednou z týchto oblastí je **evidovaná nezamestnanosť a jej štruktúra,** t. j. vysoký **podiel dlhodobo nezamestnaných** (nad 12 mesiacov) a **vysoký podiel uchádzačov o zamestnanie so základným vzdelaním bez predchádzajúcich pracovných návykov**. Situácia si vyžaduje zvýšenie zamestnanosti prostredníctvom podpory tvorby pracovných miest, rozvoja miestneho podnikateľského prostredia a zvyšovania kvalifikácie pracovnej sily v súlade s požiadavkami trhu práce, t.j. cielených aktivačných opatrení, individuálneho poradenstva a rekvalifikačných programov, s dôrazom na rozvoj pracovných návykov, zručností a integráciu na trhu práce.

V okrese Spišská Nová Ves je viacero podnikateľských subjektov, avšak je tu málo zamestnávateľov **s kapacitou pracovných miest nad 250 obyvateľov,** čo by výrazne pomohlo riešiť situáciu na trhu práce. Zmena tohto stavu si vyžaduje posilnenie ekonomickej základne územia prostredníctvom vytvorenia vhodných podmienok pre strategických investorov a podpory rozvoja väčších zamestnávateľov, vrátane vytvárania podmienok pre investície.

Nedostatočné využívanie historického a prírodného potenciálu krajiny je kľúčovým problémom, ktorého odstránením by sa situácia v regióne bohatom na historické podnety mohla výrazne posunúť v rozvoji viacerých oblastí. Táto situácia si vyžaduje efektívne využitie kultúrno-historického a prírodného potenciálu územia prostredníctvom rozvoja cestovného ruchu, podpory miestnych iniciatív a budovania infraštruktúry cestovného ruchu s cieľom zvýšiť atraktivitu regiónu a podporiť jeho ekonomický rozvoj.

Sociálno-ekonomickú oblasť veľmi ovplyvňuje aj **nízka mesačná nominálna mzda**, ktorá je nižšia oproti iným okresom Košického kraja. Túto situáciu možno zlepšiť prostredníctvom podpory tvorby pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou, rozvoja kvalifikácie pracovnej sily a prilákania investícií do produktívnejších odvetví s cieľom zlepšiť príjmovú situáciu obyvateľstva.

Problémy v demografickej oblasti sa viažu hlavne na 3 problematické oblasti. Jednou z týchto oblastí je **vysoká miera obyvateľstva MRK s nízkym vzdelaním a bez pracovných návykov**. Táto situácia si vyžaduje podporu rozvoja vzdelávania a získavania pracovných návykov ako aj vytvorenie motivujúceho prostredia vytvárajúceho podnety vedúce k zmene doterajšieho spôsobu života.

Významným problémom je aj negatívne migračné saldo spôsobené každoročným odlivom najmä vzdelaných obyvateľov v produktívnom veku, ktorí vyhľadávajúc lepšie životné podmienky odchádzajú z tohto okresu. Preto je nutné zvýšiť atraktivitu územia pre obyvateľov prostredníctvom zlepšenia podmienok pre život a prácu, podpory tvorby pracovných miest, rozvoja infraštruktúry a dostupnosti služieb s cieľom obmedziť odliv obyvateľstva a podporiť prisťahovávanie do okresu.

Vysoké ekonomické zaťaženie produktívnej populácie predstavuje významnú bariéru rozvoja okresu, keďže zvyšuje nároky na zabezpečenie potrieb ekonomicky neaktívnych skupín obyvateľstva, najmä detí, mládeže a seniorov. Tento stav vytvára zvýšený tlak na verejné služby, sociálny systém a rozpočty samospráv.

Oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa viaže hlavne na 5 problematických oblastí. Jednou z týchto oblastí je problém 11 % populácie okresu, ktorá **nemá prístup k verejnému vodovodu.** Situácia si vyžaduje rozšírenie a modernizáciu verejnej vodohospodárskej infraštruktúry s cieľom zabezpečiť plošnú dostupnosť pitnej vody pre obyvateľstvo, zvýšiť napojenosť na verejný vodovod a tým zlepšiť hygienické a životné podmienky v území.

Percento populácie (34% obyvateľov), ktoré **nie je napojené na verejnú kanalizáciu**, je vysoké a predstavuje nielen sociálny, ale aj environmentálny problém. Riešenie tejto situácie si vyžaduje rozšírenie a dobudovanie verejnej kanalizačnej infraštruktúry vrátane čistiarní odpadových vôd s cieľom zvýšiť mieru odkanalizovania územia, zlepšiť environmentálne podmienky a hygienickú úroveň obyvateľstva.

Aktuálne podmienky okresu Spišská Nová Ves sa spájajú aj s vysokými náklady sprístupnenia verejného vodovodu a kanalizácie, ktoré vychádzajú tak z geografickej polohy okresu ako z demografických charakteristík územia. Je dôležité zabezpečiť finančné zdroje na výstavbu a modernizáciu vodohospodárskej infraštruktúry prostredníctvom kombinácie verejných investícií, eurofondov a štátnej podpory s cieľom znížiť finančnú náročnosť projektov a umožniť ich postupnú realizáciu v území, a tak napomôcť zatraktívneniu územia.

Okres Spišská Nová Ves má v 31 z 36 obcí umožnený prístup obyvateľov k predškolskému vzdelávaniu. **Nedostatočná dostupnosť predprimárneho vzdelávania** a z toho vyplývajúce riziko sociálneho znevýhodnenia detí sa týka nielen piatich obcí, v ktorých nie sú materskej školy, ale aj iných obcí, kde deti z viacerých dôvodov majú obmedzený prístup k predškolským zariadeniam. Aj keď tento problém nie je jedným z najzávažnejších, rozšírenie a skvalitnenie siete predprimárneho vzdelávania v dotknutých obciach prostredníctvom zriaďovania alebo posilňovania školských kapacít by tiež prispelo k skvalitneniu a príťažlivosti okresu.

Prístup obyvateľstva k internetu vykazuje pomerne dobré hodnoty. Problém nedostupnosti sa týka 8,31% obyvateľstva, ktoré nemá z viacerých dôvodov **prístup k vysokorýchlostnému internetu.** Zlepšenie dostupnosti internetu pre ďalšie oblasti tohto regiónu prostredníctvom budovania širokopásmových sietí a zlepšenie pokrytia v menej dostupných lokalitách by prispelo k atraktívnosti obcí a okresu Spišská Nová Ves.

Popri identifikovaných štrukturálnych problémoch sa vynárajú aj **pozitívne, územne overené impulzy rozvoja**, ktoré predstavujú reálny základ pre dlhodobú revitalizáciu okresu Spišská Nová Ves. Tieto impulzy vychádzajú z vnútorného potenciálu územia a jeho špecifík a vytvárajú priestor na systematickú transformáciu sociálno-ekonomicky oslabeného regiónu.

Kľúčovým rozvojovým impulzom je **rozvoj obcí a podpora podnikateľského sektora**, ktorý územie nevníma ako izolovaný sektor, ale ako **prierezový nástroj prepájajúci hospodársky rozvoj, zamestnanosť, kultúru, vzdelávanie a regionálnu identitu**. Okres Spišská Nová Ves disponuje výrazným potenciálom vychádzajúcim z prírodných hodnôt, zachovaného vidieckeho charakteru a kultúrno-historického dedičstva, pričom rozvoj pokojného, zážitkového a udržateľného cestovného ruchu je v súlade so sociálnou a demografickou situáciou územia aj jeho nosnou kapacitou. Územie identifikovalo ako nevyhnutné predpoklady využitia tohto potenciálu najmä systematickú podporu infraštruktúry cestovného ruchu, prepojenie kultúrnych a prírodných hodnôt, posilňovanie miestneho podnikania,

tvorbu pracovných miest v sektore služieb a zatraktívnenie obcí prostredníctvom skvalitnenia poskytovaných verejných služieb a života v obciach.

2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja

Vypracovanie plánu rozvoja je priamou reakciou na dlhodobo nepriaznivý a kumulatívny vývoj sociálno-ekonomických, demografických a infraštruktúrnych ukazovateľov, ktoré v súhrne determinujú nízku úroveň regionálneho rozvoja okresu. Závery strategicky hodnotiacej časti dokumentu potvrdzujú, že negatívne javy v jednotlivých oblastiach nevystupujú izolovane, ale vytvárajú vzájomne prepojený systém príčin a následkov, ktorý si vyžaduje cielenú a koordinovanú verejnú intervenciu, ktorá prispeje k rozvoju okresu.

Pretrvávajúca **slabá sociálno-ekonomická výkonnosť okresu** prejavujúca sa vysokým podielom obyvateľov v hmotnej núdzi, dlhodobou nezamestnanosťou a nižšou úrovňou mzdových príjmov, má priamy negatívny dopad na životnú úroveň obyvateľstva, ekonomickú aktivitu územia aj schopnosť samospráv zabezpečovať kvalitné verejné služby. Bez zásahov zameraných na podporu zamestnanosti, podnikania a rastu príjmov hrozí ďalšie prehlbovanie sociálnych rozdielov a rast závislosti obyvateľstva od sociálnych transferov. S touto situáciou je úzko previazaný **nepriaznivý demografický vývoj okresu**, charakterizovaný dlhodobým odlivom obyvateľstva najmä produktívnych a vzdelaných osôb a rastom ekonomického zaťaženia. Demografické oslabenie územia spätne zosilňuje sociálno-ekonomické problémy, keď znižuje dostupnosť pracovnej sily, obmedzuje udržateľnosť verejných služieb.

Významným impulzom k spracovaniu plánu rozvoja je zároveň **nedostatočný prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám**, ktorý znižuje kvalitu života obyvateľov a atraktivitu územia pre ekonomické aktivity.

Tieto zistenia boli potvrdené aj v rámci participatívneho procesu v území, počas ktorého miestni aktéri zdôraznili potrebu zvyšovania atraktivity obcí prostredníctvom rozvoja verejných služieb, podpory cestovného ruchu, rozvoja podnikateľských aktivít a opatrení zameraných na sociálnu integráciu obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít.

Popri identifikovaných štrukturálnych problémoch poukázali výsledky analytickej časti aj na viaceré rozvojové predpoklady, ktoré predstavujú reálny základ pre dlhodobý rozvoj okresu Spišská Nová Ves. Tieto predpoklady vychádzajú z vnútorných zdrojov a špecifických charakteristík regiónu a vytvárajú podmienky pre postupné posilňovanie jeho sociálno-ekonomickej stability a konkurencieschopnosti.

Jedným z najvýznamnejších rozvojových faktorov je podpora miestneho podnikateľského prostredia a rozvoj obcí. Podnikanie je pritom vnímané nielen ako nástroj hospodárskeho rastu, ale aj ako dôležitý prvok prepájajúci tvorbu pracovných miest, rozvoj služieb, kultúry, vzdelávania a posilňovanie regionálnej identity. Okres Spišská Nová Ves disponuje významným potenciálom založeným na prírodných hodnotách, zachovanom vidieckom charaktere územia a bohatom kultúrno-historickom dedičstve. Tieto predpoklady vytvárajú vhodné podmienky pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu, ktorý rešpektuje environmentálne limity územia a zároveň reaguje na jeho sociálne a demografické špecifiká. Kľúčovými

podmienkami efektívneho využitia tohto potenciálu sú najmä **rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu, prepojenie prírodných a kultúrnych atrakcií, podpora miestnych podnikateľských aktivít, tvorba pracovných príležitostí v sektore služieb a posilnenie marketingu a spolupráce medzi relevantnými aktérmi.**

S rozvojom cestovného ruchu a miestnej ekonomiky úzko súvisí kultúra a regionálna identita, ktoré predstavujú významný rozvojový potenciál okresu. Tento aspekt nadobúda osobitný význam v kontexte dlhodobého odlivu mladých ľudí a potreby vytvárania podmienok pre ich zotrvanie alebo návrat do regiónu.

Významným rozvojovým predpokladom je aj ľudský kapitál okresu, ktorý v súčasnosti nie je dostatočne zapojený do ekonomických aktivít. Dôvodom je najmä nízka kvalifikačná úroveň časti uchádzačov o zamestnanie, nedostatočné pracovné skúsenosti a pracovné návyky ako aj pretrvávajúci nesúlad medzi požiadavkami trhu práce a štruktúrou pracovnej sily. Hoci aktuálna miera nezamestnanosti predstavuje pomerne závažný sociálno-ekonomický problém, zároveň poukazuje na existujúci nevyužitý potenciál pracovnej sily. Jeho efektívnejšie využitie si vyžaduje prepojenie vzdelávania, rekvalifikačných programov, kariérneho poradenstva a miestnych rozvojových iniciatív, ktoré môžu postupne zvyšovať zamestnanosť a ekonomickú aktivitu obyvateľstva.

Pozitívnym faktorom rozvoja je aj existencia siete verejných, vzdelávacích a kultúrnych inštitúcií, ktoré plnia významnú stabilizačnú funkciu a vytvárajú predpoklady pre realizáciu integrovaných rozvojových opatrení. Výstupy participatívneho procesu zároveň potvrdili pripravenosť miestnych aktérov spolupracovať, vytvárať partnerstvá a koordinovať spoločné aktivity. Práve schopnosť spolupráce a efektívneho využívania dostupných zdrojov predstavuje jeden z kľúčových predpokladov úspešnej implementácie Plánu rozvoja prioritného okresu Spišská Nová Ves.

3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja

3.1. Súlad so strategickými dokumentmi

Plán rozvoja je v súlade s prioritami Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2023 - 2027 (s výhľadom do roku 2030), Integrovanou územnou stratégiou a ďalšími relevantnými národnými a regionálnymi stratégiami. Zabezpečuje súlad s aktivitami financovanými z Programu Slovensko 2021 – 2027 a akéhokoľvek nadväzujúceho mechanizmu financovania projektov z prostriedkov Európskej únie a jej príslušných fondov.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Výber hlavných aktivít a ich opatrení a úloh je určený pre prioritné okresy tak, aby finančná podpora smerovala na projekty s merateľným prínosom a jasnou väzbou na URR, resp. na čiastkové a špecifické ukazovatele, ktoré ho vytárajú, a to za účelom jeho znižovania a dorovnávania rozdielov medzi jednotlivými okresmi SR.

Zámerom výberu a usporiadania aktivít je vytvoriť rámec pre rýchlu a jednoduchú identifikáciu pre zaradenie žiadostí a zároveň prostredníctvom odporúčanej priorizácie aktivít zacieliť a motivovať potenciálnych žiadateľov na podávanie žiadostí a projektov, ktoré adresujú najakútnejšie problémové ukazovatele prioritného okresu.

Aktivity sú navrhnuté tak, aby mali merateľný dopad na špecifické ukazovatele a zároveň vytvárali synergie pre celkový rozvoj územia. Hodnotenie predkladaných žiadostí a projektov bude zamerané predovšetkým na ich jasné a zrozumiteľné zaradenie a naviazanie na špecifickú aktivitu a jej merateľné ukazovatele tak, aby projekty prispievali k zlepšovaniu čiastkových a špecifických ukazovateľov.

3.3. Aktivity plánu rozvoja

Rámec aktivít je postavený na nasledovných štyroch hlavných aktivitách:

(i) **Práca a príjmy v regióne** *(sociálno-ekonomické ukazovatele)*
(ii) **Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia** *(zamestnanosť a príjmy cez projekty cestovného ruchu a aktívnej rekreácie)*
(iii) **Infraštruktúra, služby a bezpečné obce** *(prístup k infraštruktúre a službám)*
(iv) **Sociálne služby, zdravie a demografia** *(demografický stav a kvalita života)*

Jednotlivé aktivity a opatrenia sú bližšie špecifikované v *Prílohe č. 1*.

Hlavná aktivita 1 – Práca a príjmy v regióne
(vysoká priorita opatrení 1.1, 1.3 a 1.4)
Sociálna a inkluzívna ekonomika, ako aj podpora MSP, bola v záveroch participácie sociálno-ekonomických partnerov označená ako **jedna z tiež dôležitých rozvojových priorít okresu Spišská Nová Ves**, s významným potenciálom pre tvorbu pracovných miest, podporu miestnej ekonomiky a zvyšovanie atraktivity územia. Jej ďalší rozvoj je však podmienený odstraňovaním identifikovaných bariér. V podmienkach okresu Spišská Nová Ves je podnikanie úzko prepojené so vzdelávaním, kvalifikačnou štruktúrou pracovnej sily a demografickou štruktúrou obyvateľstva. Tieto oblasti zohrávajú významnú úlohu pri podpore MSP a vytváraní nových pracovných miest.

Hlavná aktivita 2 – Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia
(vysoká priorita opatrení 2.1 a 2.4)
Cestovný ruch bol v záveroch participácie označený ako **jedna z hlavných rozvojových priorít okresu Spišská Nová Ves**, s významným potenciálom pre tvorbu pracovných miest, podporu miestnej ekonomiky a zvyšovanie atraktivity územia. Zároveň však je nutné zdôrazniť, že jeho rozvoj je podmienený odstránením viacerých bariér, najmä v oblasti propagácie a kvality služieb. V podmienkach okresu Spišská Nová Ves je cestovný ruch **prepojený s kultúrou, históriou kraja a regionálnou identitou**. Rozvoj cestovného ruchu zároveň vytvára predpoklady pre diverzifikáciu miestnej ekonomiky, podporu služieb a vznik nových pracovných príležitostí v mestách aj vidieckych obciach okresu.

Hlavná aktivita 3 – Infraštruktúra, služby a bezpečné obce
(vysoká priorita opatrení 3.1 - 3.5)
Infraštruktúra, služby a bezpečné obce boli v záveroch územných partnerov označené ako **jedna z hlavných rozvojových priorít okresu Spišská Nová Ves**, s významným potenciálom pre zachovanie atraktivity okresu, rozvoj obcí a podporu miestnej ekonomiky. Zároveň však územní partneri zdôraznili, že jeho rozvoj je podmienený odstránením bariér najmä v oblasti projektovej pripravenosti, územného plánovania a kvality poskytovaných služieb. V podmienkach okresu Spišská Nová Ves je kvalitný život v obciach a možnosť rozvíjať sa tiež **úzko prepojený s kultúrou, vzdelávaním a regionálnou identitou**. Tieto oblasti zohrávajú významnú úlohu pri zatraktívnení obcí a zamedzení ďalšieho odlivu produktívneho a vzdelaného obyvateľstva.

4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja

Pre sledovanie dosahovania cieľov sú zadefinované kľúčové merateľné ukazovatele, ktoré vychádzajú priamo zo špecifických ukazovateľov definovaných vo vyhláške.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota[4]	Cieľová hodnota (2026)[5]	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE01	Podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov v %	6,90	6, 83	6, 76	6, 69
SE02	Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku v %	6,40	6,34	6,28	6,22
SE03	Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR	1399	1413	1427	1440
DS01	Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva (na 1000 obyv.) v ‰	0,74	0,80	0,80	0,80
DS02	Index ekonomického zaťaženia osôb v %	55,22	55,07	54,92	54,77
DS03	Index starnutia v %	73,84	73,60	73,40	73,00
VI01	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v %	89,00	89,29	89,59	89,89

[4] *Podľa zoznamu prioritných okresov zverejneného 1.11.2025.*

[5] *Priebežná hodnota, ktorú plánuje okres dosiahnuť v danom roku realizáciou aktivít. Pri monitorovaní budú použité hodnoty ukazovateľa z obdobia n-2.*

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota[4]	Cieľová hodnota (2026)[5]	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
VI02	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v %	66,00	66,20	66,40	66,66
VI03	Podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps v %	91,69	92,00	92,30	92,61
VI04	Podiel detí vo veku 2 - 5 rokov navštevujúcich MŠ v %	46,64	47,11	47,58	48,05

5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku

5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci hlavných aktivít a ich opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku. Harmonogram realizácie plánu rozvoja je navrhnutý na roky 2026 – 2028.

5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja

Hlavné aktivity plánu rozvoja sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu SR a alokované na základe rozhodnutia MIRRI SR pre príslušný kalendárny rok, ktoré MIRRI SR zverejní na svojej webovej stránke. Alokačný mechanizmus zohľadňuje potreby jednotlivých prioritných okresov, pričom MIRRI SR je oprávnené rozhodnúť o zmene alokácie alebo jej presune alebo jej časti na iný prioritný okres najmä v prípadoch, ak nedôjde k vyčerpaniu alokovaných prostriedkov alebo pripravenosť predložených žiadostí a projektov nedosiahne požadovanú odbornú úroveň vypracovania.

5.3. Gestori a spôsob monitorovania

Plnenie plánu rozvoja vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR v spolupráci s Okresným úradom Spišská Nová Ves a riadiacim výborom prioritného okresu[6].
Postup pre monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja prioritného okresu je upravený interným predpisom MIRRI SR.

5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

[6] *Podľa § 2 písm. e) zákona o prioritných okresoch sa riadiacim výborom prioritného okresu rozumie poradný orgán MIRRI SR zriadený v každom prioritnom okrese.*

Riadiaci výbor prioritného okresu v súlade s ustanovením § 5 ods. 1 písm. d) zákona o prioritných okresoch monitoruje a hodnotí plnenie výziev a plánu rozvoja prioritného okresu prostredníctvom hodnotiacej správy každoročne do 30. júna za predchádzajúci kalendárny rok.

6. Prílohy

Príloha č. 1 – Zoznam hlavných aktivít a opatrení plánu rozvoja

PRÍLOHA Č. 1 K PLÁNU ROZVOJA PRIORITNÉHO OKRESU

VYMEDZENIE HLAVNÝCH AKTIVÍT A OPATRENÍ

Táto príloha obsahuje všeobecné vecné vymedzenie hlavných aktivít a opatrení a typové zameranie projektov, ktoré môžu byť podporované v rámci regionálneho príspevku. Konkrétne oprávnené osoby žiadateľov, finančné limity, populačné alebo iné limity, oprávnené výdavky, osobitné podmienky, obmedzenia a ďalšie pravidlá podpory určí príslušná vyhlásená a schválená výzva.

Pri zaradení projektu je rozhodujúci jeho hlavný účel a dominantný výsledok, nie samotný názov projektu, stavby, zariadenia alebo výdavku. Uvedené príklady sú orientačné a nevytvárajú uzavretý zoznam projektov.

HLAVNÁ AKTIVITA 1 – PRÁCA A PRÍJMY V REGIÓNE

Podpora zamestnanosti, príjmov, miestneho podnikania, inovácií a pracovných zručností s rozvojovým účinkom v prioritnom okrese.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
1.1 Sociálna a inkluzívna ekonomika	Pracovná integrácia znevýhodnených a zraniteľných osôb prostredníctvom sociálnych, komunálnych alebo komunitne orientovaných ekonomických činností s udržateľným pracovným a miestnym prínosom.	Patria sem sociálne a komunálne podniky, sociálne dielne, komunálne a údržbové služby, reuse a opravárenské činnosti, miestna výroba a služby, ak je ich jadrom vytváranie a udržanie pracovných miest pre určené znevýhodnené alebo zraniteľné skupiny.
1.2 Miestne MSP a tradičná výroba	Rozvoj miestnych mikro-, malých a stredných podnikov, výroby, remesiel, spracovania miestnych surovín, obchodu a služieb s cieľom zvýšiť hospodársky výkon a stabilitu miestnej ekonomiky.	Patria sem projekty vzniku, rozšírenia alebo modernizácie výroby a služieb, najmä potravinárstva, dreva, kovu, textilu, remesiel, stavebných a opravárenských činností, miestnych služieb, poľnohospodárstva, lesníctva, logistiky, odbytu a regionálnych produktov.
1.3 Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR	Podpora inovácií, aplikovaného výskumu, technologickej modernizácie, automatizácie a digitalizácie, ako aj riešení zvyšujúcich kybernetickú odolnosť a ochranu osobných údajov.	Patria sem nové alebo podstatne zlepšené technológie, automatizované a dátovo riadené procesy, digitálne systémy a služby, vývoj a aplikovaný výskum, ako aj funkčné opatrenia kybernetickej bezpečnosti, ochrany dát a súladu s GDPR.
1.4 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	Vzdelávanie orientované na zamestnateľnosť a konkrétne potreby trhu práce, najmä praktická a odborná príprava, rekvalifikácie, odborná prax a spolupráca vzdelávacích organizácií so zamestnávateľmi.	Patria sem duálne vzdelávanie, odborná prax, rekvalifikačné a kvalifikačné programy, pracoviská praktického vyučovania, odborné dielne a laboratóriá, kariérne poradenstvo a ďalšie programy smerujúce k získaniu pracovných zručností a uplatneniu.
1.5 Prevencia rizikových javov v športe, integrita a kariérna tranzícia športovcov	Podpora bezpečného a integritného športového prostredia a prípravy športovcov na profesionálnu aj pošportovú kariéru prostredníctvom vzdelávania, prevencie, poradenstva, mentoringu a vhodných digitálnych nástrojov.	Patria sem programy prevencie manipulácie súťaží, rizikového stávkovania, dopingu, násilia, diskriminácie, šikany a zneužívania, vzdelávanie športovcov a ich podporného prostredia, bezpečné oznamovacie postupy, vstupná príprava mladých športovcov, kariérne poradenstvo a rekvalifikácia.

HLAVNÁ AKTIVITA 2 – ZÁŽITKOVÝ REGIÓN: CESTOVNÝ RUCH, IDENTITA A AKTÍVNA REKREÁCIA

Rozvoj udržateľného cestovného ruchu, návštevníckych produktov, regionálnej identity, služieb pre návštevníkov a aktívnej rekreácie.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
2.1 Tematické produkty cestovného ruchu	Rozvoj ucelených a dlhodobo využiteľných turistických produktov založených na (A) vode; (B) prírode, horách a turistike vrátane cykloturistiky; (C) histórii a kultúre; alebo (D) vidieku a agroturistike.	Patria sem turistické a cyklistické trasy, vodné a prírodné návštevnícke produkty, vyhliadky, náučné a tematické trasy, sprístupnenie pamiatok a sakrálnych stavieb, expozície, návštevnícke programy, vidiecke a agroturistické zážitky a digitálna interpretácia viazaná na konkrétnu lokalitu alebo trasu.
2.2 Destinačný manažment, marketing, regionálna identita a značka	Spoločné riadenie, koordinácia a prezentácia destinácie alebo uceleného územia, budovanie regionálnej identity a značky a prepájanie atrakcií, služieb a miestnych aktérov.	Patria sem projekty destinačného manažmentu, spoločnej regionálnej značky a komunikácie, destinačné weby a aplikácie, spoločné mapy a publikácie, marketingové kampane územia, koordinácia ponuky a podujatí, návštevnícke dáta a partnerstvá viacerých aktérov.
2.3 Podporné MSP pre cestovný ruch	Rozvoj podnikateľských služieb, ktoré návštevník priamo využíva počas pobytu a ktoré dopĺňajú alebo zvyšujú kvalitu turistickej ponuky územia.	Patria sem najmä ubytovanie, gastronómia, požičovne a servis rekreačného vybavenia, sprievodcovské a zážitkové služby, turistická doprava, predaj regionálnych výrobkov a ďalšie služby s preukázateľnou väzbou na cestovný ruch.
2.4 Aktívny rekreačný šport	Podpora pravidelného amatérskeho športovania, tréningu a aktívnej rekreácie prostredníctvom športovo-rekreačných priestorov, zariadení, vybavenia a programov s dlhodobou využiteľnosťou.	Patria sem workoutové a outdoorové zóny, pumptracky, skateparky, športové okruhy, multifunkčné ihriská, kurty, telocvične a pohybové sály, lezecké a tréningové prvky, športové zázemie a spoločné vybavenie a pravidelné amatérske alebo komunitné športové programy.
2.5 Multifunkčné vodné plochy	Vznik, obnova a funkčné dobudovanie vodných plôch, ktoré plnia retenčnú alebo inú vodohospodársku funkciu a zároveň prinášajú ďalší rekreačný, rybársky, protipožiarny alebo ekologický úžitok.	Patria sem rybníky a retenčné nádrže, obnova vodných plôch, regulačné a technické prvky, protipožiarne odberné miesta, športový rybolov, bezpečné vstupy, lovné miesta, móla, primerané hygienické a návštevnícke zázemie a prvky podporujúce biodiverzitu.

HLAVNÁ AKTIVITA 3 – INFRAŠTRUKTÚRA, SLUŽBY A BEZPEČNÉ OBCE

Podpora projektovej pripravenosti a realizácie verejných investícií, menších lokálnych zásahov, spolufinancovania a bezpečnostných a záchranných riešení.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
3.1 Projektová príprava verejných investícií	Príprava konkrétnych verejných investícií do štádia umožňujúceho ich povolenie, financovanie a následnú realizáciu.	Patria sem projektové a technické dokumentácie, architektonické a inžinierske návrhy, štúdie uskutočniteľnosti, rozpočty a výkazy výmer, odborné prieskumy a posudky, povoľovacie podklady, inžinierska činnosť a ďalšia príprava priamo viazaná na konkrétnu plánovanú verejnú investíciu.
3.2 Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb	Realizácia, obnova a rozvoj verejnej infraštruktúry, verejných budov, technických sietí, verejných priestranstiev a základnej občianskej vybavenosti.	Patria sem projekty výstavby, rekonštrukcie alebo funkčnej obnovy miestnej technickej a dopravnej infraštruktúry, verejných budov a priestorov, vodného hospodárstva, energetických a technických systémov, verejnej konektivity a ďalších investícií slúžiacich obyvateľom alebo verejnosti.
3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov (pre CORE okresy) a do 2000 obyvateľov (pre STATUS okresy)	Menšie, samostatne funkčné a rýchlo realizovateľné lokálne projekty s bezprostredným prínosom pre verejný priestor, bezpečnosť, životné prostredie alebo miestne služby.	Patria sem drobné úpravy verejných priestranstiev a prístupov, mobiliár, zastávky, menšie bezpečnostné a záchranné prvky, zeleň a vodozádržné opatrenia, komunitné a návštevnícke prvky, informačné a komunikačné vybavenie a ďalšie lokálne zásahy vytvárajúce nový alebo zlepšený verejný výstup.
3.4 Spolufinancovanie projektov rozvoja územia z externých zdrojov	Podpora vlastného spolufinancovania rozvojových projektov financovaných z iného externého verejného zdroja, ak regionálny príspevok dopĺňa konkrétny hlavný projekt.	Patria sem projekty, pri ktorých je zabezpečené externé financovanie a je určená povinnosť vlastného spolufinancovania alebo iná prípustná spolufinancovaná časť; môže ísť o verejnú infraštruktúru, životné prostredie, sociálne a komunitné služby, energetiku, digitalizáciu a ďalšie oblasti rozvoja územia.
3.5 Integrované bezpečnostné a záchranné systémy obcí	Funkčné bezpečnostné, monitorovacie, varovné a záchranné systémy zvyšujúce ochranu obyvateľov, verejného priestoru a schopnosť obce reagovať na mimoriadne udalosti.	Patria sem kamerové a monitorovacie systémy, osobné záznamové systémy oprávnených zásahových zložiek, mobilné monitorovanie a drony v zákonnom režime, systémy včasného varovania a krízovej komunikácie, AED a ďalšie systémy okamžitej záchrany života vrátane potrebného softvéru, inštalácie, školení a servisu.

HLAVNÁ AKTIVITA 4 – SOCIÁLNE SLUŽBY, ZDRAVIE A DEMOGRAFIA

Podpora dostupných a udržateľných sociálnych, komunitných a zdravotných služieb reagujúcich na demografické, zdravotné a sociálne potreby obyvateľov.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
4.1 Rozvoj sociálnych služieb a komunitnej podpory	Vznik, rozšírenie a skvalitnenie sociálnych služieb a pravidelnej komunitnej podpory pre seniorov, osoby so zdravotným znevýhodnením, rodiny, osoby v krízovej situácii a ďalšie zraniteľné skupiny.	Patria sem terénne a domáce, ambulantné, denné a pobytové sociálne služby, krízová a nízkoprahová pomoc, podpora samostatného života, komunitné centrá a programy, sociálne poradenstvo a ďalšie odborné činnosti; priestory, vybavenie a mobilita sú súčasťou opatrenia, ak priamo vytvárajú alebo rozširujú konkrétnu službu.
4.2 Dostupná zdravotná starostlivosť a prevencia	Zlepšenie územnej, časovej, fyzickej a sociálnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti a zdravotne zameranej prevencie pre konkrétne skupiny obyvateľov.	Patria sem vznik alebo rozšírenie ambulantnej starostlivosti, mobilné a výjazdové zdravotné služby, preventívne vyšetrenia a skríning, telemedicína a telekonzultácie, monitoring chronických pacientov, rehabilitačná a ďalšia odborná zdravotná starostlivosť, programy duševného zdravia a pravidelné preventívne programy.